

Pesma sirene:

moj život u muzici

Pesma sirene: moj život u muzici

Simor Stajn
(sa Garetom Marfijem)

Simor Stajn (sa Garetom Marfijem)
Pesma sirene: moj život u muzici

Izdavač
Mascom EC d.o.o. Beograd

Prevod
Slobodan Loka Nešović

Tiraž
2.000

Štampa
Colorgrafx, Beograd

Naslov originala:
SIREN SONG: MY LIFE IN MUSIC
Text Copyright © 2018 by Seymour Stein
Published by arrangement with St. Martin's Press
All rights reserved.

Copyright za ovo izdanje © Mascom EC d.o.o. 2020

Garet Marfi je autor knjige *Cowboys and Indies: The Epic History of the Record Industry*, a 2017. godine je, za svoj novinarski rad, proglašen autorom godine od strane PPA Independent Publisher Awards. Živi i radi u Parizu.

Knjiga Pesma sirene posvećena je mojim divnim ćerkama, Samanti i Mendi, mom dragom prijatelju Ričardu Gotereru i jedinstvenom Sidu Nejtanu.

Samanta nas je prerano napustila, osmog februara 2013. godine, nakon duge i hrabre borbe sa tumorom na mozgu. Za sobom je ostavila prelepu i briljantnu ćerku Doru Vels i mnoštvo prijatelja koji su preplavili kapelu na njenoj sahrani.

Moja mlada ćerka, Mendi, filmski režiser i producent, za mene je neprestani izvor inspiracije, a njena podrška mi je prilikom pisanja ove knjige bila neprocenjiva. U knjigu je uvrstila i neke porodične fotografije, od kojih je većinu snimio moj dragi pokojni rođak Brajan Vajsberg.

Ričard Goterer i ja smo zajedno osnovali Sire i bili partneri tokom sedam godina koje su bile posebno teške, ali istovremeno i neke od najboljih. I pre nego što smo počeli da radimo zajedno, Ričard je već bio izgradio reputaciju kao kompozitor i producent hitova kao što su My Boyfriend's Back u izvođenju Ejndželsa, Hang On Sloopy u izvođenju grupe Mekojs, Giving Up on Love u izvođenju Džerija Batlera. Ričard je imao i bend sa Bobijem Feldmanom i Džerijem Goldstinom koji je imao uspešan singl I Want Candy. Ričard mi je bio kao brat i naše prijateljstvo traje preko pola veka. Iskreno, bez njega ne bih uspeo. Srce mi je puno ljubavi i zahvalnosti prema njemu i njegovoj supruzi Aniti.

Sid Nejtan je bez konkurencije bio moj najbolji mentor. On je osnovao King Records u Sinsinaciju i bio je posvećen muzici od glave do pete. Pravi „čovek muzike“. Sid je u meni prepoznao nešto i usadio mi veru, želju da učim, kao i neophodno znanje koje mi je pomoglo, posebno na početku kada je Sire osnovan, a koje mi pomaže i danas. Sve vreme svoje karijere pokušavam da prenesem znanje i iskustvo koje sam stekao kao i da pomognem na sve moguće načine ljudima u muzici da nastave i preuzmu ulogu mentora kako bismo obezbedili razvoj, značaj i uspeh muzike svuda na planeti. To je bilo osnovna ideja vodilja za pisanje ove knjige.

SADRŽAJ

Reč prevodioca | 11

Predgovor | 13

1. Šelak u njegovim venama | 19

2. Sid i njegov mali | 45

3. Jedan Sire za ovde | 75

4. Surfovanje u Kanzasu | 105

5. Rocket to Russia | 137

6. Nije ti ovo žurka | 177

7. Borderline | 203

8. The Killing Moon | 231

9. Ludilo | 255

10. Pesma | 285

Dodatak | 301

Zahvalnosti | 303

REČ PREVODIOCA

Kan, januar 2010. Gužva ispred Martineza i januar u svom najgorom izdanju. Okupljenu masu na vetrovitih sedam do osam stepeni Celzijusa u ovom broju moguće je videti samo tokom Midema. Po običaju, većina ljudi koja se tu muva ima višak promila alkohola u krvi u kombinaciji sa nekom od supstanci i frenetično traži svoj sledeći dil među licima koja su manje-više poznata. I tako godinama. Iz grozničave mase izviruje Darjovo ozareno lice. Uzbuđeno mi saopštava da je upoznao Simora Stajna i da je od njega dobio potpisan boks-set. Kada si na Midemu, uvek imaš osećaj da si nešto propustio. Ovog puta sam znao da me osećaj ne vara.

Istovremeno mi se pred očima pojavila slika legendarnog albuma Ramonsa *It's Alive* kojeg su mnogi beogradski pankeri ponosno nosili pod miškom prkoseći džiberima na ulici. Na toj i mnogim pločama koje su od vankada krasile moju kolekciju bio je plavom bojom na žutoj pozadini utisnut znak stilizovanog slova S. *Sire Records*, saundtrek odraščanja svakog pankera bez obzira na kom meridijanu da se rodio.

Poražavajući osećaj da sam propustio priliku da upoznam čoveka koji je bio oličenje svega što jedan ambiciozni diskograf priželjkuje ubrzo je zamenilo uzbuđenje izazvano saznanjem da će, tada nepriko-snoveni vladar Istočne Evrope u imperiji *Warner Music Group*, Manfred Lape, sutra organizovati večeru za nas i da će počasni gost biti Simor.

Za velikim stolom u jednom od besmisleno skupih kanskih restorana tiskalo se dvadesetak ljudi. U igri "stolice" svi su pokušavali da sednu što bliže mestu u centru stola gde je sedeo naš počasni gost, a u brzometnoj razmeni uspeo sam da se izborim za najbolje mesto i sednem tik pored centralne figure, te pokušam da maksimalno iskoristim ovaj neočekivani poklon. Jer, ko zna kada ću sledeći put biti u prilici da razgovaram sa živom legendom, jednim od retkih preživelih diskoga-

rafa koji je sebe utkao u razvoj te čudnovate industrije i uz čija izdanja sam odrastao... Ispostavilo se da ću sa Simorom provesti mnogo vremena i da ćemo se zajedno popeti na Golgotu.

Nakon kurtoaznog predstavljanja svih okupljenih, koji su pored imena govorili i odakle dolaze, tek što sam izgovorio “Mascom, Srbija”, čulo se “Srbi su uvek bili u pravu!” Neprijatnu tišinu i zbunjenost ostalih za stolom prekinuo je nastavak rečenice “... i u Prvom i Drugom ratu, uvek su bili na pravoj strani, sramota je što ste bombardovani.”

Ovo neobično upoznavanje pretvorilo se u dugogodišnje druženje tokom kojeg smo zajedno prešli mnoge meridijane družeći se u Beogradu, Londonu, Tel Avivu, Jerusalemu, Varšavi, Ljubljani, Zagrebu, Trstu. Provodili smo silne sate u kolima, avionima i restoranima pričajući o muzici, diskografskom poslu, kolekcionarstvu, umetnosti, uglavnom tako što sam ja slušao. Poslednji put kada je bio u Beogradu, pridružio nam se Koja i satima smo pričali o muzici i geniju Pitera Grina.

Kada mi je rekao da će napisati biografiju, nisam imao nikakvu dilemu da njegova, po svim standardima, neobična i uzbudljiva životna priča puna tragičnih i komičnih epizoda mora da postane dostupna i na našem jeziku. Životi ljudi koji se bave diskografijom su mnogo uzbudljiviji od života muzičara opisanih u romansiranim biografijama koje preplavljaju tržište knjiga. Kad budete pročitali knjigu pred vama biće vam jasno i zašto je to tako.

Pesma sirene nije samo životna priča jednog od najvećih diskografa svih vremena, već je i svojevrsna istorija najdinamičnije i najuzbudljivije industrije na svetu, muzičke industrije, koja jedina ima sposobnost da brzo reaguje na društvene promene i kreira nove kulturne paradigme. Ljudi koji se nose sa ovakvim zadatkom su posebni u svakom pogledu, a Simor je najposebniji među posebnima.

PREDGOVOR

Ne mogu da zamislim svet bez muzike. Najbolje pesme svake generacije čine da se društvo uzdigne i krene ka svetlosti. Tokom života sam video kako popularna muzika pozitivno utiče na ljudska prava, rasnu i polnu jednakost i inspiriše mnogo ljubavi i nade tamo gde su nekada postojali samo neznanje i nepravda.

Pesme su usmeravale razvoj moderne civilizacije, kao u slučaju Marseljeze, napisane neposredno posle Francuske revolucije. Za razliku od pesme *The Star-Spangled Banner*, koja je napisana skoro četrdeset godina nakon Američke revolucije, Marseljeza je bila borbeni poklič francuskih građana, poziv da se pobune i odbrane Prvu republiku od invazije tirana. Setite se samo pesme *Over There* Džordža M. Konana za vreme Prvog svetskog rata. U Engleskoj se pevala pesma *Keep the Home Fires Burning* Ajvora Novela. Dva najznačajnija američka praznika, Četvrti jul i Dan sećanja, slave naše slobode ili naše vojnike pale u ratovima. Šta je život bez slobode? Nema spora da smo je osvojili ratovima.

Sećam se da sam učestvovao u nekoliko građanskih protesta na kojima sam pevao *We Shall Overcome*. Ta i druge pesme pomogle su da mnogi promene svoja shvatanja i učinile da se problem ljudskih prava usadi u društvenu svest. Još jedna takva pesma je i *Eve of Destruction* Berija Megvajera. *Like a Rolling Stone* i mnoge druge pesme Boba Dylana, *The Sounds of Silence* i *America* od Sajmona i Garfankela, *Woman* od Džona Lenona, *Teach Your Children* sastava Krozbi, Stils, Neš i Jang i *I Am Woman* od Helen Redi, sve te pesme su u sebi nosile klasične i važne poruke. U istu grupu spada i pesma koju je objavio Sire, *Scatterlings of Africa*, u izvođenju Džonija Klega i Juluke, rasno mešovitog benda za vreme poslednjih dana aparthejda 1982. godine.

Inspiracija da napišem priču o mom životu u muzičkoj industriji je u velikoj meri motivisana brigom zbog smanjene prodaje i, čini se, smanjenog interesovanja za kulturološki značaj muzike. Muzika je igrala centralnu ulogu u životu, istoriji i religiji tokom više hiljada godina. Ona je veća od bilo kog pojedinca i pripada svima nama.

Lično sam potpisao diskografske ugovore sa izvođačima kao što su Ramons, Toking heds, Madona, Pritenders, Ded bojs, Riplejsments, Ajs Ti, Brajan Vilson, Kej Di Leng, Lu Rid, Troving mjuzes i mnogi drugi. Takođe, bio sam ubedljivo najaktivniji član nezavisne muzičke zajednice¹ u poslovima koji su povezivali dve strane Atlantika. Tokom pedeset godina ekonomskih plima i oseka, pronašao sam i doveo u Ameriku čitavu generaciju britanskih bendova: od Klajmaks bluz benda i Barkli Džejsm harvesta do izvođača kao što su Dipeš mod, Eko end banimen, Kalt, Smits, Andertons, Rezilos, Em, Kjur, Mednes, Inšliš bit, Soft sel, Jaz, Maj bladi valentajn, Rajd, Prajmal skrim, Sil, Ejfeks tvini i mnogi drugi.

Sire je moja diskografska kuća koja još uvek pliva, još uvek radi i upravo slavi svoj pedesetogodišnji jubilej. Najveća misterija je kako sam još uvek živ. Da, još uvek teturam po palubi dobrog starog broda zvanog Sire odbijajući da se predam ogromnoj nemani koja me skoro ubila pre mnogo godina.

Pre nego što počnem svoju priču, moram da vas upozorim da moje veštine i talente nije lako objasniti. Ja sam onaj koji prepoznaje šta je hit pesma i preduzetnik sam u muzičkoj industriji. Nisam muzički producent kao Fil Spektor ili Kvinsi Džons. Ne znam da sviram ni jedan jedini instrument, ne umem da radim u studiju, ne mogu da izgovorim abrakadabra i pretvorim nešto u zlatnu ploču. Precizan opis mog posla je A&R – *artist and repertoire*, što je starinski šou-biznis naziv za lovca na talente. No, ono što vidim kad se pogledam u ogledalu jeste *fanatik*. Ja sam, u stvari, ekstremista. Svaki uspeh kome sam doprineo u popularnoj muzici desio se kao posledica pregalaštva i susreta sa autentičnim likovima čija je srećna zvezda čekala da bude otkrivena, koji su čekali da se u njih poveruje i, što je najvažnije, da im se pruži podrška.

¹ *Indie* je generički naziv za sve diskografske kompanije koje nisu deo velikih grupacija kao što su Warner Music, Universal Music, Sony Music. (prim. prev.)

Upravo zato što nisam bio muzičar i nisam imao formalno znanje, tehniku ili veliku veštinu, često sam imao sposobnost da uočim genijalnu crnu ovcu – sve one odbačene i žigosane koji nisu umeli da sviraju ili pevaju na uobičajen i opšteprihvaćen način, ali su imali nešto posebno na šta je svet čekao. Ukoliko moj život i ono što sam ostavio za sobom znače bilo šta, nadam da je to ono kad takozvani luzeri igraju po svome i na kraju ostvare pobedu u velikom stilu. Češće sam grešio nego što sam bio u pravu, ali sam još uvek tu.

Još uvek ne znam da li se talentom može nazvati i sama sposobnost da se u drugima prepozna talenat. Izgleda da imam neobičan dar, fotografsku memoriju, koja mi je, iako to čudno zvuči, omogućila da razvijem osećaj za muziku. Od ranog detinjstva, gutao sam imena i dodavao ih u ličnu kolekciju starih pesama koje je svet odavno zaboravio. Glava mi je ogroman džuboks. Ona je i voz prepun duhova šou-biznisa kojima ne dozvoljavam da umru. Svi oni su tu, viču u telefonske slušalice i bacaju fore. Umem da imitiram Ahmeta, Sida, Džerija... do najsitnijih detalja, akcenta i manira. Vidite, muzički biznis mi je oduvek izgledao kao nešto između neke vrste komičnog folklora i usvojiteljske porodice. I što sam više učio od stare garde, to sam jasnije video novu sa kojom se mimoilazim na ulici.

Dakle, tu sam, jedan od poslednjih preživelih, sa svojih sedamdeset i pet, i još uvek tragam. Kod starenja je dobro to što čak ni istina više ne boli. Znam da sam rođen „oštećen“ na određen način iako to što meni „fali“ nije prepoznatljivo na prvi pogled, niti je ikad dijagnostifikovano. Čak nisam siguran ni da li je šezdeset godina provedenih u rokenrol ludnici pogoršalo ili poboljšalo moja stanje. Preterivanje me je definitivno učinilo luđim, ali mi je uspeh doneo olakšanje. U pesmama i avanturama sam našao i utehu i svrhu a, što je jednako važno, upoznao sam ljude slične sebi.

Zapanjujuće je kako stvari izgledaju kad dođeš u moje godine. U okrutnom testu života, mi smo bačeni u svet kome u stvari nismo potrebni. Mi smo izgubljene duše ugrane u odela od kože koja ne možemo da skinemo sa sebe. Od prvog plaća, kojim otvaramo pluća, kreće pritisak da se uhvatimo u koštac, pronađemo sebe, postanemo deo bande i osmislimo plan. Ostatak života provodimo tako što svakodnevnim

ritualima ponavljamo tu sekvencu rađanja. Budimo se, patimo, gledamo u ogledalo, patimo još više. Zatim počinjemo da uzimamo medikamente. Radio svira dok se kuva kafa. Pesme nam dižu raspoloženje dok kofein struji kroz vene i polako počinjemo da razmišljamo o ponižavajućoj rutini lova i prikupljanja.

Bez obzira na to na koji način pokušamo da objasnimo misterije života, jedini način da se sa njim izborimo jeste da održimo dobro raspoloženje. Muzika je jedan od mnoštva načina, ali praznina nas prati na svakom koraku. Znaš da si srećan što si živ, znaš da bi trebalo da iskoristiš život na najbolji mogući način, ali taj osećaj da ti dragoceno vreme izmiče je veliki ubica. Svi patimo od iste boljke, bogataši, tajkuni kao i pop zvezde. U stvari, najbolji među nama upravo zbog toga i uspevaju.

Kao što ćete videti, zbog grešaka u konstrukciji na koje nisam mogao da utičem, ja sam od samog početka olupina, što mi nije dalo drugog izbora do da nastavim da jurim dalje. Radeći to, u stvari sam naučio kako da svoje ludačko, nezasito nezadovoljstvo pretočim u raketno gorivo. Okej, bulja mi je gorela i nisam imao STOP dugme, ali bar nisam zgubidanio krčkajući se na vatri sopstvenih frustracija. Moje prokletstvo je postalo moj krstaški pohod. Moje beskorisno ludilo je postalo moja preduzetnička snaga, moja samotnjačka priroda se pretvorila u moj nezavisni duh.

Nadam se da ćete između redova ove knjige pronaći objašnjenje kako nastaju hitovi, kako se rađaju zvezde i kako se prave pare, praktično, od vazduha. Shvatićete da sam, za fanatika, veoma praktičan kada stvari moraju da se utegnu. Takođe, molim se da ćete ulagati u svoju muzičku zajednicu i da ćete sve tajne stare škole preneti na decu koja dolaze posle vas. Talenat je svuda oko vas, ali uvek će biti neophodno da se on pronađe i da mu se pomogne na praktičan način. Kada se rastavi na sastavne činioce, muzički svet se svodi na pronalaženje posebnih ljudi i izuzetnih pesama, dve osnovne komponente iz kojih nastaju muzičke eksplozije.

Bez obzira na to da li idemo na koncerte, kupujemo muziku ili zapravo živimo od nje, svi mi učestvujemo u drevnom ritualu pomaganja usponu talenta. Na kolektivnom nivou, koncerti, top liste, puštanje

muzike po žurkama... sve su to moderne verzije paganskih rituala, ali na ličnom nivou, to je nešto poput čoškarenja. Juriš, uradiš se i tripuješ sam sa sobom. U našem modernom svetu ekrana, većina slušalaca svoju dnevnu dozu dobija pritiskom na dugme. Ja verujem u kolektivni trip i retko potpisujem bendove koji ne umeju da sviraju uživo. Da li se bilo šta zaista promenilo? Da li je važno da li dnevnu dozu nabavljaš digitalno ili spuštaš iglu na vinilnu ploču? Različiti ljudi imaju različite tradicije i rituale, ali svi zapravo želimo isto – da osetimo ono što neka pesma u nama budi.

Izgleda da, sa rastom striming servisa, sa starog sistema lekova u bočicama idemo ka hrabrom novom svetu hitova na klik. Svi načini mogu da opstaju i nastaviće da se razvijaju, jer u suštini svega je još uvek stara dobra praksa lečenja miliona ljudi koji, kao ti i ja, samo pokušavaju da ustanu iz kreveta i izbore se sa uzburkanim osećanjima koje nosi život. Iz tog razloga ne podnosim beskrajne debate o tehnologiji. Znam da sam star čovek, ali verujte mi: sve se uvek vrati na pesme. Držite se suštine i ljudi će stati u red.

Zadatak diskografske kuće jeste da nanjuši pravu stvar, da ukapira šta će ljudima odagnati bol i da s vremena na vreme izbaci poneki legendarni hit. Na pretrpanom tržištu, gde je osećaj za vreme najvažniji, naš osobeni pečat predstavlja garanciju da će nas trgovci i poznavaoци lako prepoznati i da će nam ostati verni. Diskografske kuće će uvek biti neophodne, jer su samo manijaci poput mene dovoljno ljudi da bazaju svetom i provlače mrežu kroz gomile govana samo da bi s vremena na vreme izvadili mali dijamant. To je traženje igle u plastu sena koje pokreće čista opsesija. Što se tiče navodne ugroženosti vrste koju zovemo autorska prava, ne paničite. Dok god su tu advokati koji patroliraju džunglom, muzička prava će biti branjena neprestanom preciznom paljbom sudskih procesa i presuda.

Jedino što se promenilo jeste način distribucije i slušanja muzike, što se ionako sve vreme menja, još otkad sam bio dečak. Prljavi posao prodaje su uglavnom preuzeli novi bosovi Silicijumske doline i mnogi moji prijatelji, koji su vodili magacine i razvozili robu u gepecima, bivali su odsečeni, zaobideni, nadigrani i na kraju odstranjeni iz biznisa. To je bio rat za teritorije, ali fora je u tome što su i novim gazdama bile

potrebne stare diskografske kuće. Mir je polako uspostavljen zahvaljujući tome što je svakoj strani bila potrebna ona druga.

Za sto godina, bez obzira na to kako će buduće generacije slušati muziku, stvar će se uvek svoditi na pisanje pesama i komponovanje. A&R, u stvari, znači: *ljudi i pisanje pesama*, samo što zvuči nekako veliko i francuski kad se izgovori. Hitovi moraju da pogode pravo u metu. Samo dobra muzika može da podigne uloge istinski izražavajući ono što svi mi osećamo, ali ne umemo sebi da objasnimo. Najveći izvođači su često i najbolji kompozitori i tekstopisci. Čak i ako ih nikada u životu niste sreli, oni su uvek bili vaši najbolji prijatelji. Kad nam je potrebno rame za plakanje, naše najdraže i najmiljenije pesme su kao melem za dušu. One nam omogućavaju da se dobro isplačemo i da budemo ono što stvarno jesmo. One nas čine *boljima*.

Znam da nemam talenat muzičara, ali sam video i čuo dovoljno da znam šta je to. Životni vek proveden u traganju i saradnji sa velikim umetnicima me je naučio da je to dragoceno ludilo, od kojeg svi patimo, ujedno i breme i blagoslov. U zavisnosti od karaktera, to je energija koja može da nas proguta ili može da se stavi u funkciju nečeg dobrog. Talenat je, jednostavno govoreći, pipav posao kanalisanja unutrašnjeg duha u stvaran svet u kome smo svi prinuđeni da egzistiramo.

Magija snimljene muzike je u tome što, zahvaljujući njoj, svi mi možemo da dostignemo visine koje dostižu veliki umetnici. A, što je još bolje, kao svedoci istinske genijalnosti drugih, svi mi biramo najbolje umove svoje generacije. Ne treba da mi se klanjate. Nisam ja taj koji je te zvezde učinio poznatim. Svi smo to uradili. Svako na svoj način, svi smo osetili nešto, uložili u njih, i podigli te klince milionima ruku. Neka poživi ta tradicija!

Dakle, saputniče moj, to je bilo dugo i ludo putovanje. Tvoje počinje na mestu gde moje mora da se završi.